

Memorandum Verkiezingen 2024

**ÉCHT VERBINDEN
MET KINDEREN
MAAKT EEN WERELD
VAN VERSCHIL**

Vier concrete, duurzame voorstellen
voor het gezins- en jeugdhulpbeleid
van morgen

**SOS
KINDERDORPEN**

1963-2023

Een gezondheidscrisis onder de radar

6,7 miljard euro. Of 1,4% van het BNP van België. Zo hoog wordt de jaarlijkse kost geschat van negatieve jeugdervaringen voor de Belgische samenleving, volgens recent onderzoek van de World Health Organisation.¹

Negatieve jeugdervaringen, zoals emotionele of fysieke verwaarlozing, zijn helaas veelvoorkomend. Naar schatting 12,5% van de volwassenen zou vier of meer negatieve jeugdervaringen hebben meegemaakt. In Vlaanderen is er een stijgende tendens in het aantal kinderen dat opgroeit in een verontrustende situatie, tot 33.000 in 2022, zo blijkt uit recente cijfers van Opgroeien. Het gaat onder meer over situaties van zware gezinsconflicten, lichamelijke en emotionele verwaarlozing of mishandeling.

Ingrijpende gebeurtenissen in de kindertijd kunnen leiden tot veranderingen in hersenstructuren van kinderen én veranderingen in hun stress- en zelfs immuunresponsstelsel.

De gevolgen van negatieve jeugdervaringen kunnen een leven lang doorwerken op iemands fysieke en mentale gezondheid. Mensen met vroege traumatische ervaringen hebben aanzienlijk hogere kans op beroertes, kanker, auto-immuunziekten, ernstige longaandoeningen, én een twintig jaar lagere levensverwachting.

Vaak hebben ook de ouders van kinderen met een hoog aantal negatieve jeugdervaringen, zelf een beladen voorgeschiedenis. Omdat trauma intergenerationeel kan worden doorgegeven van ouder op kind, kan de negatieve impact dus exponentieel groeien.

Deze gezondheidscrisis is tot hiertoe grotendeels onder de radar gebleven.

Échte verbinding is cruciaal

Deze crisis vraagt een aanpak op vele vlakken. In het Memorandum 'Partij kiezen voor kinderen' van Kinderrechtencoalitie, CODE en UNICEF België komen deze verschillende levensdomeinen aan bod.

De bijzondere expertise van SOS Kinderdorpen ligt bij jeugdhulp. Als jeugdhulporganisatie werken we dagelijks met kinderen en jongeren die opgroeien in moeilijke omstandigheden. Vanuit onze terreinervaring in onze projecten in België weten we dat na een periode van negatieve jeugdervaringen zoals verwaarlozing of misbruik, **stabiele, voorspelbare en consistente relaties en echte verbindingen helend kunnen werken**. Dat kan met een begeleider zijn, die echt naast de jongere blijft staan, ook als die het moeilijk heeft. Of met een directeur, die bepaald gedrag van een kind niet veroordeelt en zware maatregelen neemt, maar kijkt naar wat er aan de basis speelt en samen oplossingen zoekt.

¹ 7,5 miljard US dollar met een gemiddelde wisselkoers USD naar euro van 0,89 in 2019. [Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: a systematic review and meta-analysis \(thelancet.com\)](https://www.thelancet.com/journal/S0140-6736(21)00100-0), 2021, p. 854.

Deze ervaringen vanop het terrein worden door wetenschappelijk onderzoek ondersteund.

Elk kind heeft immers een primaire behoefte aan verbinding. Responsieve interacties met zorgfiguren zijn, in het bijzonder in de eerste levensjaren, cruciaal voor een gezonde ontwikkeling van onze hersenen en stress- en immuunresponsstelsel. Een stabiele, voorspelbare en consistente omgeving waar een kind kan verbinden met een veilige volwassene heeft ook een helende kracht, omdat hersenen dynamisch zijn en zichzelf kunnen bijwerken op basis van ervaringen.

Gezien de omvang van de gezondheids crisis die we hierboven schetsen, willen we vanuit onze visie en terreinwerking **vier concrete, duurzame voorstellen naar voren schuiven voor het toekomstig gezins- en jeugdhulpbeleid. De rode draad in deze voorstellen is échte, authentieke verbinding.**

Daarom stellen we voor:

1. **Vang kinderen thuis of zo thuis mogelijk op,**
want daar komt verbinding natuurlijk tot stand en is die ook het meest duurzaam.
2. **Investeer in trauma-sensitieve jeugdhulp en samenleving,**
want pas als we kinderen begrijpen, kunnen we ze helpen hun leven weer op te bouwen door middel van echte verbindingen.
3. **Investeer in jonge vluchtelingen, ook na hun 18e verjaardag,**
want hun verbindingen met de samenleving zijn nog erg fragiel.
4. **Pas de wet toe die broers en zussen het recht geeft om samen op te groeien,**
want zo behoud je één van de meest waardevolle verbindingen in een kinderleven.

Vang kinderen thuis of zo thuis mogelijk op,

want daar komt verbinding natuurlijk tot stand en is die ook het meest duurzaam.

- **Investeer in kleinschalige opvangvormen zoals gezinshuizen, in het kader van een hoognodig uitbreidingsbeleid** van het aantal opvangplaatsen in de jeugdhulp.
- Zorg voor **decretale verankering van gezinshuizen als eerste overweging naast pleegzorg** in artikel 48/1 Decreet Integrale Jeugdhulp, naar analogie met het Nederlandse artikel 2.3 Jeugdwet.
- Bied **organisatorische en financiële ondersteuning aan organisaties die leefgroepen ombouwen naar gezinshuizen**, o.m. door te voorzien in een ondersteuningstraject en ombouwpremie.
- **Evalueer het effect van gezinshuizen** via (longitudinaal) onderzoek.
- Wijs meer personeel en financiële middelen toe aan actoren die betrokken zijn bij **preventieve gezinsondersteuning en ambulante of contextondersteuning** van gezinnen en kinderen.

Kinderen groeien best op in een gezinsomgeving, liefst in hun eigen gezin met preventieve gezinsondersteuning en ambulante en contextondersteuning waar nodig.

Uithuisplaatsing is soms echter noodzakelijk. Ook als kinderen niet thuis kunnen opgroeien, heeft een **gezinssetting de voorkeur**. In een gezinsomgeving kunnen kinderen immers sterke en duurzame verbindingen opbouwen met hun zorgfiguren. Ze krijgen er meer kansen om stabiele, continue gehechtheidsrelaties aan te gaan, van belang voor hun veilige emotionele en sociale ontwikkeling.

In Vlaanderen is de meest bekende vorm van opvang in een gezinssetting (en de eerste overweging bij uithuisplaatsing) pleegzorg, maar er zijn ook andere modellen, zoals gezinshuizen, die een zo thuis mogelijke omgeving bieden. Kinderen groeien er op bij professionele gezinshuisouders thuis, waar ze individuele aandacht, zorg en ondersteuning op maat krijgen. Contact(herstel) met de ouders staat er centraal. De gezinshuisouder werkt voor een jeugdhulporganisatie, die contextbegeleiding en pedagogische ondersteuning biedt. Voor meer informatie over gezinshuizen, zie www.gezinshuizen.be.

Verschillende jeugdhulporganisaties in Vlaanderen bouwen vandaag leefgroepen om naar gezinshuizen, onder impuls van het Reconversiebeleid van de Vlaamse regering² en vanuit de overtuiging dat kinderen best zo thuis mogelijk opgroeien na een uithuisplaatsing.

- Tegen 2025 zullen er in Vlaanderen concreet veertien organisaties leefgroepen ombouwen naar gezinshuizen. Tot 120 kinderen zullen opgroeien in 40 gezinshuizen. **Deze ombouw van leefgroepen naar gezinshuizen brengt ombouwkosten mee voor jeugdhulporganisaties**, zoals de lopende vaste en variabele kosten met betrekking tot gebouwen en personeel van de leefgroep totdat deze volledig is omgebouwd. Deze financiële last zet de ombouwende organisaties onder druk en schrikt andere organisaties af om ook resoluut te kiezen voor gezinshuizen.
- De introductie van deze nieuwe opvangvorm is een ware aardverschuiving binnen de jeugdhulp. Het loont de moeite om deze ontwikkelingen van bij de start nauwgezet op te volgen via **(longitudinaal) onderzoek** dat het beleid rond gezinshuizen verder kan informeren en vormgeven.
- **Gezinshuizen zijn in Vlaanderen nog niet decretaal verankerd als eerste overweging naast pleegzorg**. De Nederlandse Jeugdwet kan hier inspireren: kinderen worden bij uithuisplaatsing in eerste instantie bij een pleegouder of in een gezinshuis geplaatst tenzij dit aantoonbaar niet in hun belang is (Artikel 2.3 Nederlandse Jeugdwet). In Nederland zijn er vandaag reeds een 1000-tal gezinshuizen actief.
- De 40 gezinshuizen in Vlaanderen komen er via een ombouwbeleid. Het gaat dus niet om een uitbreiding van het aantal plekken in de jeugdhulp. **Nochtans vragen de wachtlijsten na uithuisplaatsing blijvende en dringende inspanningen**. Een recente open brief van medewerkers van Pleegzorgdienst Vlaams-Brabant en Brussel maakt dit pijnlijk duidelijk.³

Van de kinderen die intensieve jeugdhulp, waaronder uithuisplaatsing, nodig hebben, moet één op vier langer dan één jaar wachten tot de hulp effectief start, volgens het jaarverslag Opgroeien 2021.⁴ Kinderen komen al te vaak terecht op crisisplekken, waardoor ze in principe om de twee weken dienen te verhuizen. Ook het crisisaanbod blijkt op vele plekken structureel ontoereikend.

Een capaciteitsuitbreiding van opvangplaatsen dringt zich op en is hoognodig, liefst in kleinschalige opvangvormen zoals bijvoorbeeld gezinshuizen, zodat kinderen echte ondersteunende en veilige relaties met zorgfiguren kunnen opbouwen.

² Oproep tot reconversievoorstellen, Opgroeien, december 2021 ([link](#)).

³ Open brief medewerkers Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, juli 2023 ([link](#)).

⁴ Jaarverslag Opgroeien 2021 ([link](#)).

Investeer in trauma-sensitieve jeugdhulp en samenleving,

want pas als we kinderen begrijpen, kunnen we ze helpen hun leven weer op te bouwen door middel van echte verbindingen.⁵

- **Veranker basiskennis rond complex trauma en trauma-sensitieve praktijken in de basisopleiding** van toekomstige hulpverleners en leerkrachten.
- **Investeer in vormingen rond complex trauma en trauma-sensitieve praktijken** voor jeugdhulp- en andere professionals die in contact komen met kinderen (zoals leerkrachten, politie...).
- **Breid het aantal plaatsen in de jeugdhulp uit met kleinschalige opvangvormen zoals gezinshuizen**, om stabiele, voorspelbare en consistente relaties toe te laten die kinderen helpen herstel in te zetten na negatieve jeugdervaringen.
- **Revaloriseer het beroep van jeugdhulpprofessionals** en investeer in hun veerkracht, m.a.w. investeer in de jeugdhulp om gemotiveerde jeugdhulpprofessionals gemotiveerd te houden en draagkracht te geven om trauma-sensitief te handelen.
- **Maak gezinsopnames met (intensieve) traumabehandeling** van alle gezinsleden mogelijk.
- **Sensibiliseer de samenleving zodat die complex trauma begrijpt, (h)erkent**, en streeft naar het vermijden van de (her)traumatisering van kinderen.

Kinderen zijn geen kleine volwassenen. Ze zijn volop in ontwikkeling en zijn een spons voor de input van hun omgeving. Zowel in de positieve, als in de negatieve zin, jammer genoeg. Hun noden zijn dan ook verschillend van die van volwassenen, zeker wanneer ze traumatische ervaringen hebben meegemaakt.

Een traumatische ervaring bij een volwassene met een stabiele jeugd is ingrijpend en veroorzaakt PTSS klachten (herbelevingen, verhoogde prikkelbaarheid, angstklachten, slapeloosheid...), zoals bij de meerderheid gekend. Deze klachten zijn invaliderend, maar in principe behandelbaar.

⁵ Deze aanbevelingen werden geschreven in samenwerking met kinderpsychiater Eva Kestens.

Voor kinderen is het een ander verhaal. Zij zijn in volle ontwikkeling. Hun brein en hun stressresponsysteem ontwikkelt zich volgens de ervaringen die ze opdoen. Ingrijpende gebeurtenissen kunnen met andere woorden leiden tot **veranderingen in hun hersenstructuren én veranderingen in hun stress- en zelfs immuunresponsysteem.** De blootstelling aan meervoudige, chronische en aanhoudende ingrijpende gebeurtenissen in de kindertijd, in veel gevallen veroorzaakt door iemand die normaal gezien voor jou moet zorgen (denk aan verwaarlozing of geweld in de thuiscontext), kunnen leiden tot complex trauma.

De gevolgen voor zowel de mentale als de lichamelijke gezondheid kunnen zeer ingrijpend zijn. De toxische stress die de ontwikkeling van het stresssysteem kan verstoren, kan namelijk leiden tot een ontregeling van de fysiologie (bv. slaap- en eetproblemen), wisselende emoties, en een laag gevoel van eigenwaarde. Mensen met vroege traumatische ervaringen hebben een aanzienlijk hogere kans op beroertes, kanker, auto-immuunziekten, ernstige longaandoeningen, én een twintig jaar lagere levensverwachting.⁶

Negatieve jeugdervaringen, zoals emotionele of fysieke verwaarlozing, zijn helaas veelvoorkomend. Naar schatting 12,5% van de volwassenen zou vier of meer negatieve jeugdervaringen hebben meegemaakt.⁷ In Vlaanderen stellen we een stijgende tendens vast in het aantal kinderen dat opgroeit in een verontrustende situatie, tot 33.000 in 2022, zo blijkt uit recente cijfers van Opgroeien.⁸ Het gaat onder meer over situaties van zware gezinsconflicten, lichamelijke en emotionele verwaarlozing of mishandeling.

Een van de belangrijkste factoren om de schadelijke gevolgen van stress en complex trauma te bufferen en herstel in te zetten, is het hebben van stabiele, voorspelbare en consistente relaties met zorgfiguren, in het bijzonder op jonge leeftijd wanneer hersenen zich razendsnel ontwikkelen. Stabiele relaties met zorgfiguren kunnen de stressrespons helpen moduleren en kalmeren. Door het stressrespons-systeem te reguleren, kunnen stabiele relaties een gezonde stressverwerking bevorderen en de negatieve effecten op de hersenontwikkeling van een kind minimaliseren.

We stellen vast dat er vandaag nog te weinig wordt geïnvesteerd in trauma-sensitieve zorg:

- **Een groot deel van de kinderen die opgroeien in de jeugdhulp heeft complex trauma ervaren. Toch geven jeugdhulpprofessionals aan weinig tot geen opleiding (tijdens hun studies) of vorming (tijdens hun professionele leven) te hebben gekregen rond negatieve jeugdervaringen, complex trauma en de impact op de ontwikkeling van kinderen. Ook andere professionals, in het bijzonder leerkrachten in scholen, hebben niet altijd**

⁶ Mensen met minstens 4 of meer negatieve jeugdervaringen hebben 3,9 x meer kans op ernstige longaandoeningen, 2,4 x meer kans op een beroerte, 1,9 x meer kans op kanker, 12,2 x meer kans op een poging tot zelfdoding, 4,6 x meer kans op depressie, 7,2 x meer kans op alcoholisme en 11,1 x meer kans op injecterend drugsgebruik. Zie bronnen: Felitti (1998), Brown (2009) en Shanta (2009). Beluister ook de Podcast van Oprah Winfrey in dialoog met psychiater Dr. Bruce Perry ([link](#)).

⁷ Anda (2006).

⁸ Cijfers rond kinderen en jongeren in verontrusting, Opgroeien, juni 2023 ([link](#) / [link](#)). De Ondersteuningscentra Jeugdzorg (OCJ) volgden 13.775 kinderen op, de Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK) 2.689 en de Sociale Diensten van de Jeugdrechtbank (SDJ) 17.283. Sommige kinderen kunnen 2x in deze cijfers voorkomen. Ten opzichte van vorige jaren is er een stijgende tendens in de cijfers.

voldoende kennis rond traumasensitiviteit, waardoor het schools parcours van jongeren al te vaak wordt onderbroken of stopgezet.

- **Kinderen die niet thuis kunnen opgroeien, zouden terecht moeten kunnen op plaatsen waar ze stabiele, zorgzame en duurzame relaties met betrouwbare volwassenen kunnen opbouwen, in kleinschalige opvangvormen zoals gezinshuizen.** We stellen echter vast dat kinderen na een uithuisplaatsing vandaag niet steeds de kans krijgen om stabiele, sterke relaties op te bouwen met volwassenen. Zo komen ze door een beperkt aantal plaatsen nog al te vaak terecht op crisisplekken, waardoor ze in principe om de twee weken dienen te verhuizen (zie hoger).
- **De ouders van kinderen met een hoog aantal negatieve jeugdervaringen, hebben vaak zelf een beladen voorgeschiedenis. Onderzoek toont aan dat trauma intergenerationeel kan worden doorgegeven, via epigenetische veranderingen.**⁹ Aandacht voor het trauma van de ouders en inzetten op behandeling daarvan, kan deze vicieuze cirkel doorbreken. **Een gezinsopname met (intensieve) traumabehandeling kan hier een groot verschil betekenen, onder meer bij gezinnen waar een uithuisplaatsing dreigt.** Door 6 tot 9 weken intensief te werken op het trauma van de ouders in de vorm van een gezinsopname, waarbij ook EMDR wordt geboden en de zorg voor de kinderen wordt verzekerd, kunnen mooie resultaten worden geboekt. Het vorige Vlaamse Regeerakkoord stelde: *“We bieden extra ondersteuning voor kleinschalige leefgroepen met inwonende ouders en onderzoeken, naar Nederlands voorbeeld, ook de mogelijkheid van een gezamenlijke uithuisplaatsing (ouders en kinderen)”*. We stellen echter vast dat de investeringen die er tot nu toe zijn geweest, onvoldoende waren om gezinsopnames op maat te organiseren.
- **De jeugdhulpsector ziet heel wat gemotiveerde hulpverleners vertrekken, door onderinvesteringen.** Investeren in de jeugdhulp is noodzakelijk om gemotiveerde jeugdhulpprofessionals gemotiveerd te houden en onder meer de draagkracht te geven om trauma-sensitief te handelen.
- De brede omgeving rond kinderen en de samenleving spelen een belangrijke rol in het herstelproces. **In een ideaal scenario is iedereen die in contact komt met kinderen altijd alert voor de mogelijke impact van ingrijpende gebeurtenissen op kinderen.** In een traumasensitieve samenleving herkennen mensen signalen van complex trauma, weten ze welke mechanismen erachter schuilen en begrijpen ze hoe ingrijpend de gevolgen kunnen zijn. Mensen hoeven geen experts te zijn in complex trauma om het verschil te maken. Een menselijke aanpak, een luisterend oor, een oprechte vraag, erkenning, authentieke betrokkenheid... kan al voldoende zijn om de weg naar herstel in te slaan.¹⁰

⁹ Yehuda, R., Lehrner, A. (2018).

¹⁰ SOS Kinderdorpen België zal in 2024 een nationale erkenningsplek voor overlevers/slachtoffers van herhaald trauma in de kindertijd inhuldigen in Brussel met het oog op meer erkenning en sensibilisering.

Investeer in jonge vluchtelingen, ook na hun 18e verjaardag,

want hun verbindingen met de samenleving zijn nog erg fragiel.

- **Verhoog het aantal plaatsen in kleinschalige opvang voor niet-begeleide minderjarigen op de vlucht (NBMV) (bijvoorbeeld in gefinancierde leefgroepen en/of gezinshuizen), zodat álle jongeren onder 15 jaar, jongeren ouder dan 15 jaar waarbij een duidelijke kwetsbaarheid wordt vastgesteld, of broers en zussen van NBMV's jonger dan 15 jaar hier gegarandeerde kleinschalige opvang op maat krijgen.**
- **Investeer in de kwaliteit van de zorg binnen collectieve opvangcentra voor NBMV die beantwoordt aan de ontwikkelingsnoden van kinderen en jongeren.**
- **Zorg dat hulpverleners binnen reguliere jeugdhulp VAPH, ggz... zich vertrouwd gaan voelen met de doelgroep van NBMV door middelen vrij te maken om kennisdeling te stimuleren via opleidingen, begeleidingstrajecten en het opnemen van deze kennis in de leerplannen van hun basisopleidingen.**
- **Bied meer ondersteuning bij zelfstandig wonen voor NBMV die de stap willen zetten naar autonomie, onder andere door een uitbreiding van de plaatsen binnen het KWE- en CBAW-aanbod.**
- **Zet positieve campagnes op om mensen te vinden die met plezier niet-begeleide minderjarigen willen begeleiden.**
- **Mobiliseer verhuurders om aan niet-begeleide minderjarigen te verhuren door hen te sensibiliseren, informeren en stimulansen in te voeren.**
- **Ondersteun gezinnen en jongeren na gezinshereniging met huisvesting en gepaste begeleiding.**
- **Bied kinderen in opvangcentra voor families op de vlucht alle ontwikkelingskansen, onder meer door het oprichten van kindvriendelijke ruimtes.**

Niet-begeleide minderjarigen op de vlucht vormen een kwetsbare groep die vaak te maken heeft gehad met traumatische ervaringen, zowel in hun thuisland, als onderweg, aan de grenzen en in België. Ze zijn gemigreerd uit hun thuisland, vaak als gevolg van oorlog, conflicten of ernstige mensenrechtenschendingen.

Uit een recent onderzoek van UGent (The Childmove Project) blijkt dat maar liefst 85% van hen **geweld heeft ervaren**, wat kan leiden tot hoge niveaus van posttraumatische stress, en langdurige en ernstige mentale gezondheidsproblemen.¹¹ Bovendien worden ze geconfronteerd met discriminatie, stigmatisering en andere uitdagingen. Deze jongeren hebben unieke en specifieke behoeften die aangepaste zorg en ondersteuning vereisen. Ook hier is verbinding met betrouwbare volwassenen cruciaal.

- Toch stellen we vast dat deze kinderen en jongeren niet steeds toegang hebben tot zorg op maat. **Er is een structurele ongelijkheid tussen jongeren in collectieve centra en de jongeren in kleinschalige gefinancierde leefgroepen.** Centra hebben doorgaans beperkte middelen voor een groot aantal jongeren (soms zelfs 50 tot 90 jongeren), een tekort aan personeel, minder individuele traumasensitieve begeleiding, en zijn niet steeds aangepast aan de ondersteuningsnoden van jongeren. Bovendien ondervinden de jongeren problemen in verband met de infrastructuur door verouderd sanitair, onvoldoende hygiëne, of een gebrek aan privé (bv. een eigen slaapkamer). Door een afgelegen ligging zijn activiteiten, diensten, winkels en dergelijke soms moeilijker toegankelijk.
- Jongeren hebben behoefte aan warmte, steun, veiligheid, en aan verbinding met begeleiders die hen gewaardeerd laten voelen. Hoewel medewerkers van Fedasil hemel en aarde verzetten om deze jongeren goed op te vangen, blijft de vaststelling dat zo'n grootschalige opvang niet geschikt is voor deze kwetsbare groep. **Voor het groeiend aantal jonge kinderen hoort hier niet thuis. Toch verbleven er begin mei 2023 121 NBMV jonger dan vijftien in de collectieve opvangcentra van Fedasil.**¹² We verwijzen hier graag ook naar het federale regeerakkoord van september 2020, dat stelde: *"Kwetsbare personen met bijzondere noden, gezinnen met kinderen en personen met een hoge kans op erkenning vangen we op in kleinschalige opvang."*
- **Een specifieke uitdaging voor deze kinderen en jongeren is het label 'NBMV'.** Dit zorgt voor een **hulpverleningsverlegenheid**: jeugdhulpverleners weten niet hoe ze moeten handelen, twijfelen om te handelen of handelen niet, terwijl de situatie daar wel om vraagt. **Dit beperkt de toegang tot diverse vormen van ondersteuning en diensten.** De kinderen en jongeren kunnen hierdoor alleen terecht in voorzieningen specifiek gericht op hun groep, wat deze diensten zwaar onder druk zet. Binnen de andere hulpverleningsdiensten (reguliere jeugdhulp, VAPH, ggz) ontbreekt vandaag de expertise rond taal- en cultuursensitiviteit, verblijfsstatuut en procedures, om deze jongeren adequaat te ondersteunen.

¹¹ Derluyn, I., et al. (2022).

¹² Lowyck, D. (2023).

- Jongeren die de stap naar autonomie willen zetten, vinden zeer moeilijk een plaats in het huidige CBAW- (contextbegeleiding in functie van autonoom wonen) en KWE- (kleinschalige wooneenheden) aanbod. Door plaatsgebrek blijven oudere jongeren 'plakken' in de leefgroepen, waardoor jongere kinderen geen toegang krijgen tot de leefgroepen. Bovendien vinden deze jongeren **moeilijk een woonst binnen de reguliere huisvestingsmarkt**, door een tekort aan betaalbare huisvesting en stigma.
- Jongeren die herenigd worden met hun families ondervinden verschillende moeilijkheden, in het bijzonder het moeilijk vinden van huisvesting en gebrek aan aanklampende begeleiding voor deze gezinnen.

In de opvangcentra voor families op de vlucht is kind- en gezinsvriendelijke infrastructuur een **basisvoorwaarde voor de ontwikkelingskansen van kinderen**. Uit een recent onderzoek van de Odisee Hogeschool blijkt echter dat de collectieve asielopvang in België vandaag onvoldoende is afgestemd op de noden van kinderen en gezinnen.¹³ **Kindvriendelijke ruimtes in collectieve centra kunnen een veilige en zekere plek bieden voor kinderen**, waar ze de kans krijgen om te leren, spelen en copingvaardigheden op te bouwen. Naast het creëren van speelmogelijkheden, zijn de begeleiders aandachtig voor signalen bij de kinderen die wijzen op een nood aan extra zorg. Door ook de ouders te ondersteunen, kan er betere zorg aan de kinderen geboden worden.

¹³ Fournier, K., et al. (2022), Kind zijn in een asielcentrum. Kansen versterken voor gezinnen na de vlucht ([link](#)).

Pas de wet toe die broers en zussen het recht geeft om samen op te groeien, want zo behoud je één van de meest waardevolle verbindingen in een kinderleven.

- **Zorg voor decretale verankering van het recht van broers en zussen** om niet gescheiden te worden in het kader van jeugdhulp in Vlaanderen.
- **Faciliteer een systematische gegevensregistratie rond broers en zussen in de jeugdhulp**, zodat een evaluatie mogelijk is van de inspanningen van de overheid en jeugdhulpactoren.
- **Breid het aantal plaatsen in de jeugdhulp uit met kleinschalige opvangvormen** waar broers en zussen samen kunnen blijven.
- **Ontwikkel een motiverings- en afwegingskader** dat duidelijk de gronden en overwegingen voor niet-samenplaatsing vastlegt, gebaseerd op het belang en de mening van elk kind, de kwaliteit van de band tussen broers en zussen, en het individuele emotionele en gedragsmatige functioneren van elk kind.

Drie op de vijf kinderen worden gescheiden van hun broers en/of zussen bij een plaatsing in de jeugdhulp. Dat blijkt uit een recent onderzoek van de VUB.¹⁴ Naar schatting is in bijna 50% van de scheidingen het 'systeem' (waaronder plaatsgebrek) hiervoor verantwoordelijk en worden dus de rechten van het kind geschonden. **Nochtans is er vorig jaar een wet gekomen die broers en zussen het recht geeft om niet van elkaar gescheiden te worden (tenzij dat niet in hun belang is), als ze geplaatst moeten worden of bij een scheiding bijvoorbeeld.**¹⁵

Broers en zussen hebben een unieke band. Voor kinderen die opgroeien in de jeugdhulp is de verbinding met broers en zussen heel belangrijk in functie van hun emotioneel welzijn, identiteitsvorming en toekomstperspectief. Het samenhouden van broers en zussen biedt continuïteit, stabiliteit, vertrouwen en de mogelijkheid om steun te vinden in moeilijke tijden, tijdens en na de jeugdhulp. Uit het onderzoek van de VUB blijkt dat het samenhouden ook een positief effect heeft op een mogelijke gezinshereniging en op schoolresultaten. **Bovendien maakt het samen opgroeien met broers en zussen fundamenteel deel uit van hun recht op bescherming van het gezinsleven**, wat beschermd wordt door het Kinderrechtenverdrag en het Europees

¹⁴ Jespers, B., et al. (2022).

¹⁵ Wet van 20 mei 2021.

Verdrag voor de Rechten van de Mens. Daarom pleiten we voor het samenhouden van broers en zussen bij een uithuisplaatsing, tenzij dat niet in hun belang is.

Hoewel dit nu wettelijk verankerd is in de wet van 20 mei 2021 en er dus vooruitgang is geboekt, stellen we vast dat de toepassing van de wet stroef verloopt. We zien enkele struikelblokken:

- Er is **geen decretale verankering** van het recht van broers en zussen om niet gescheiden te worden in het kader van jeugdhulp.
- Om een volledige beoordeling te maken van zowel de inspanningen van de overheid als de jeugdhulpactoren, is er **nood aan een systematische gegevensregistratie rond broers en zussen in de jeugdhulp**.
- **Het tekort aan opvangplaatsen in de jeugdhulp** zorgt ervoor dat broers en zussen in de praktijk niet altijd samen kunnen verblijven. Het onderzoek van de VUB geeft aan dat een plaatsing in kleinschalige, familiale opvang de voorkeur heeft op een plaatsing in een residentiële voorziening.
- Een scheiding mag alleen plaatsvinden als dit in het **belang van het kind** is. Op dit moment is er een gebrek aan **concrete criteria** om deze **belangenafweging** te maken. Hiervoor is het belangrijk om informatie te hebben rond het individuele emotionele en gedragsmatige functioneren van elk kind, maar ook over de kwaliteit van de band tussen broers en zussen.

Bronnen

- Anda, R. F. et al. (2006), The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* ([link](#)).
- Ardiel, E. L., Rankin, C. H. (2010), The importance of touch in development. *Paediatrics and Child Health* 15.
- Bartlett, J. and Steber, K. (2019), How to Implement Trauma-informed Care to Build Resilience to Childhood Trauma.
- Bethell, C. et al. (2019), Positive Childhood Experiences and Adult Mental and Relational Health in a Statewide Sample: Associations Across Adverse Childhood Experiences Levels. *JAMA Pediatrics*.
- Bowlby, J. (1988), *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*.
- Brown, D. W., et. al. (2009). Adverse childhood experiences and the risk of premature mortality. *The American Journal of Preventative Medicine*, 37(5), 389-39 ([link](#)).
- Bucharest Early Intervention Project. Accessed June 2023 ([link](#)).
- Ceccarelli, C. et al. (2022), Adverse childhood experiences and global mental health: Avenues to reduce the burden of child and adolescent mental disorders.
- Cijfers rond kinderen en jongeren in verontrusting, *Opgroeien*, juni 2023 ([link](#) / [link](#)).
- Derluyn, I., et al. (2022), Impact of Flight Experiences on the Mental Health of Unaccompanied Minors on the Move. *The Childmove Project*. Ghent University ([link](#)).
- Felitti, V. J., et. al. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventative Medicine*, 14(4), 245-258 ([link](#)).
- Fournier, K., et al. (2022), Kind zijn in een asielcentrum. Kansen versterken voor gezinnen na de vlucht ([link](#)).
- Frederick J. et al. (2023), Supportive Relationships with Trusted Adults for Children and Young People Who Have Experienced Adversities: Implications for Social Work Service Provision. *The British Journal of Social Work*.
- Jaarverslag *Opgroeien* 2021 ([link](#)).

- Jespers, B., et al. (2022), Het samen plaatsen van broers en zussen in de jeugdzorg. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid & Gezin ([link](#)).
- Lowyck, D. (2023), 'Jeugdhulp niet voorzien op groeiende groep piepjonge vluchtelingen', opinie Sociaal.net ([link](#)).
- Lu, B., Nagappan, G., Guan, X. et al. (2013), BDNF-based synaptic repair as a disease-modifying strategy for neurodegenerative diseases. Nature Reviews Neuroscience 14.
- Morris A. S., et al. (2021), Adverse and Protective Childhood Experiences and Parenting Attitudes: the Role of Cumulative Protection in Understanding Resilience. Adversity and Resilience Science.
- National Scientific Council on the Developing Child (2005/2014), Excessive Stress Disrupts the Architecture of the Developing Brain: Working Paper 3. Updated Edition.
- National Scientific Council on the Developing Child (2015), Supportive Relationships and Active Skill-Building Strengthen the Foundations of Resilience: Working Paper 13.
- Shanta R. et al. (2009), Cumulative Childhood Stress and Autoimmune Diseases in Adults Dube, Psychosomatic Medicine 71(2), p. 243-250 ([link](#)).
- Yehuda, R., Lehrner, A. (2018), Intergenerational transmission of trauma effects: putative role of epigenetic mechanisms. World Psychiatry 17 ([link](#)).
- Open brief medewerkers Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, juli 2023 ([link](#)).
- Oproep tot reconversievoorstellen, Opgroeien, december 2021 ([link](#)).
- Podcast Oprah Winfrey, 'Oprah's Super Soul. Dr. Bruce Perry', 2021 ([link](#)).
- Video [How Child Neglect Harms Brain Development in Children \(harvard.edu\)](#).
- Video [Toxic Stress Derails Healthy Development Brain Architecture \(harvard.edu\)](#).
- Wet van 20 mei 2021 tot wijziging van het oud Burgerlijk Wetboek, betreffende de persoonlijke banden tussen broers en zussen ([link](#)).
- TED-talk Nadine Burke Harris (2015), '[How childhood trauma affects health across a lifetime](#)'.